

Debreczeni Tibor laudációja

Kósa Vilma és Debreczeni Tibor

(Férj készíti a feleségről. A hatvanötödik házassági évforduló közelében. És erős fogadalom tétetik; megpróbál elfogultságoktól mentesen fogalmazni.)

Ki is ez a Kósa Vilma, miféle teremtménye a földi és égi hatalmaknak, másként, szüleinek és az Istennek, akinek sikerült nyolcvanöt évet megélnie gerinchajlító társadalmi változások közepette, egy férjjel, két gyerekkel, három unokával, hat dédunokával, mennyel, vövel, unoka-vökkal, unokamennyel,

közeli és tágasabb szerető rokoni közegben?

A jelenlévő rokonok a szövegből, amit a kezükben tartanak, s amit majd elolvasnak, amibe majd beleolvasnak, sok mindent megtudhatnak erről a Kósa Vilmáról, igaz, csak abban a fénytörésben, amit az én optikám tükröz. Ám a laudáció, amit most felolvasandok, s amely a füzet elején is megtalálható, az ő dicséretére, megörökített történesk sorozata – ütközéseinkről bőven esik szó a kötetben, magában. (Nem felejtendő el, hogy a laudáció írója

autentikus személy, mivel nincs senki, aki nálánál többet élt volna Kósa Vilmával.)

És akkor most ugrok egy nagyot, egy nagyon nagyot, időben visszafelé. Debreczenben találtatunk, Kósa Vilma meg én, egyetemisták, bölcsészek, kollégium-lakók, 1950-ben, a Rákosi-korszakban, az osztályharc elején. Már egy jó éve ismerjük egymást. Kósa Vilma tehetsége, neurózisa, vállalkozó szelleme a lehangoló korszak ellenében is, éppen virágjában. Ő telve mohó tanulási vágygal. Magyarot, történelmet, franciát, pedagógiát, művészettörténetet, mindent hallgat, és jelesekre vizsgál. És e közben a milliónyi ember sokaságából kiválaszt engem, a hatvanhárom kilós, szemüveges, kancsal fiatalembert, aki a népi kollégiumban, ahol akkor élünk, legszívesebben a rádió melletti fotelben húzódik meg, az orrát piszkálja, és Beethovent hallgat. És rögtön tegyük hozzá, aki nemsokára nemcsak szerelmesen fogja a csinos, keskeny arcú, hegyes állú, meleg barna szemű, copfos lány kezét, de naponta kétszer is jár hozzá az idegklinikára, hogy hosszú altató kúra után szinte újra tanítsa járnit – mivel ez a copfos idegösszeroppánással kerül az idegre, a neves Sántha professzorhoz. Kiderül ugyanis, hogy nem bírja elviselni, hogy míg őt az osztályharc szükségszerűségére oktatják az egyetemen és a népi kollégiumban, a szüleit Szamosszegen folyamatosan zaklatják, különböző módon, mint kulákokat.

A szerelem persze mindent legyőz, Kósa Vilma meggyógyul. Utóbb kiderül, fönixmadár természetű, minden

betegségből rohamos rövidséggel felépül, ha tudja, hogy van miért élnie, és ezt mindig is tudhatta, mivel mindig is felépült, még a multiplex cleroszából is egy későbbi időben.

Szóval, Kósa Vilma meggyógyul, és a hatvanhárom kilós, szemüveges fiúval elhatározzák, hogy házasságot kötnek. Hát ehhez, tagadhatatlan, kellett némi vállalkozó szellem! A menyasszony 20 éves, az egyetem harmadik évfolyamára beiratkozó egyetemi hallgató, a vőlegény, a férj-jelölt meg negyedéves és melleleg demonstrátor az egyetem magyar tanszékén. A szülők kijelentik, hogy házasságuk ésszerűtlen, noha áldásukat adják rá, de segíteni semmiben sem tudnak, mivel nekik sincs semmijük. (Ami abszolúte igaz is volt.)

Kósa Vilma zsenialitása most mutatkozik meg igazában: folytatja és befejezi az egyetemet, miközben elviseli, nem könnyen, az egyetemről való eltávolítását célzó fegyelmet – mint kulákcsemetét kívánják az universitásról kizárni. Megszüli ezen közben egyetemistaként a két család kedvencét, Laci fiunkat. Megszeretteti magát a szüleimmel, s ez nem nehéz, mivel ők azt tapasztalják, hogy ez a fiatalasszony szereti Tibikét, az ő gyerekeit, hogy kiváló anya, aki mindenhez ért, varr Lacikának, köt, horgol, szerel, s a balfácán férj helyett végzi az ügyességet kívánó munkákat is. Oroszlánrésze van abban, hogy albérlétekből főbérlétebe kerülnek, majd bebizonyítja, miután sikerül állást kapnia, hogy kiváló gimnáziumi tanár.

A laudációból nem maradhat ki, elmondjuk tehát, hogy Kósa Vilmában van annyi szeretet, szülő-tisztelet és alkalmazkodó készség, hogy magától értetődő természetességgel vállalja, hogy 1952-1958-ig együtt lakjunk Debrecenben, két szobás nem külön-bejárattú lakásunkban az ő szüleivel, az én apósommal, anyósommal, akiket elüldöztek házukból, otthonukból, elvéve mindenüket, meg a kisebbik testvérével, Lajó sógorommal, aki akkor kezdi Debrecenben az egyetemet.

A fentiekkel, úgy hiszem, Kósa Vilmáról minden lényegeset elmondtam, el jelleméről, személyiségéről, tehetségéről.

Ami ezután történik, variáció a már megtörténtekhez.

Sorolom. Segít nekem megélni az ötvenhatos traumát, hogy most én kapok fegyelmet. Támogatja a színpadi munkámat, sőt előadóként elfogadja rendezői instrukcióimat. Megszüli második gyerekünket, Ágikát. Tanárként ő a Fazekas Gimnázium kedvenc Anyucija – öreg tanítványai máig így hívják, ha találkoznak, vagy írnak neki –, hősként viseli az életforma-váltást, a Pestre költözést, ezen belül a kényszerű külön életet – ő a kislánynyal Debrecenben, én meg a fiammal Budapesten –, aztán megcsinálja az új fészekrakást, kiválik az új munkahelyein is. Aztán begyűjt mindenféle betegséget, de ismét legyőzi a bajt. Ő tanul meg elsőként kocsit vezetni, majd szolgálja a családot, – igazgatóhelyettesi állásából 55 éves korában nyugdíjba megy, hogy az éppen akkor nagybeteg kislányunk gyermekeinek nevelésében segítsen –, de neveli, ha kell, a többi unokát, majd a dédunokákat is, s nincs eset, hogy ne ugrana, ha szükség van rá. S máig ekként van ez.

Közben a kedvemért bedolgozza magát a drámapedagógia nevelési módszerébe, kitűnő mester lesz a határon túli magyarok között is. Felépíti a nagykovácsi családi házat, majd kialakítja a tiszakürti tuszkulániumot. Segít szervezni a nagy családi találkozókat, a Szanittert és a Kósát. És kiváló mezőgazdász, kertész, férjirányító, spóroló. Együtt hozzuk létre a Játszó Ember Társaságot, a máig működő Kuckót.

Eufóriában éljük meg az ügynevezett rendszerváltást, s együtt csatlódunk, hogy az nem úgy sikerült, mint szerettük volna. Mellettem van, mikor elküldenek nyugdíjba, és látja, hogy az engem megvisel. Támogat az új kezdeményezéseimben, hogy előadóművész lettem, a bemutatóimon, ha kell, világosít. Támogat a Magyar Drámapedagógiai Társaság megalapításában, ingyen végzi a titkári, adminisztratív teendőket. Helyesli, hogy újra tanítani kezdek, történetesen a Károli Egyetem Tanítóképző Főiskoláján – nyugdíj után huszonhárom éven át –, hogy itt új színpadot hozok létre, s azokkal gyakorta hétvégeken is tájolólok. Nem helyesli, de elviseli, hogy hat-nyolc órát töltök a számítógép mellett, de örül, és a dokumentum anyagok felkutatásában segít is,

amikor hetven éves korom után sorra írom a könyveimet.

Kósa Vilma hősköltevénybe illő cselekedete, hogy létrehozza, sok szervezőmunka és nem kevés pénz révén vagy árán, szülőfalujában, Szamosszezen azt az Emlékkertet, melyben emlékezni lehet a meghurcolt és üldözött kulákok, köztük az ő szülei szenvedésére, és a korszakra, melyben mindaz a galádság megtörténhetett.

Az Emlékkert-avató ünnepség felémelő volt. Sajtóvisszhangja viszont semmi. Kósa Vilma mégis boldog. Reméli, hogy az Emlékkert az emlékművel együtt az önkormányzat figyelmét el nem kerülendő, mementó lesz hosszú ideig.

És akkor itt van vége a Laudációnak.

De remélhetően nem a leltárnak. Az íródeák hátha még követheti egy ideig az ünnepelt cselekedeteit és rögzítheti azt az utódai épülésére.

Kósa Vilma 85 éves. A Laudáció szerzője reggelenként akupresszúrálja az ünnepelt talpát, esténként rozmaring krémmel kengeti a hátát. A reggeli kávézásoknál meg, amikor szoba kerül ez meg az, megállapítják, s nem is rezignáltan, hogy elszaladt az élet. S rendszerint hozzá teszik: nem is volt olyan rossz. Eddig legalább is.

